

POSTANOWIENIE

Dnia 12 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania B. C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku
o ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 marca 2025 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 26 października 2023 r., sygn. akt III AUa 1146/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 26 października 2023 r. w pkt 1. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczoną B. C. od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 12 kwietnia 2021 r., oddalającego odwołanie B. C. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku z dnia 8 sierpnia 2019 r., stwierdzającej, że B. C. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom - emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i dobrowolnemu chorobowemu: od dnia 1 listopada 2014 r. do dnia 28 lutego 2015 r., od dnia 1 grudnia 2015 r. do dnia 4 lipca 2016 r., od dnia 4 lipca 2017 r.; w pkt 2. zasądził od B. C. na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł z ustawowymi odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1 k.p.c. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

B. C. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 26 października 2023 r. zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, to jest:

1. art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców - przez błędną wykładnię i przyjęcie, że ubezpieczona nie prowadziła w spornym okresie działalności gospodarczej we własnym imieniu, podczas gdy wystąpiły wszystkie przesłanki uznania czynności podejmowanych przez ubezpieczoną za prowadzenie działalności gospodarczej, tj. ciągłość, zarobkowość i zorganizowanie, zawieranie z kontrahentami umów, opłacanie stosowne podatki i inne zobowiązania publicznoprawne, samodzielne wykonywanie czynności w zakresie działalności przedsiębiorstwa oraz ponoszenie odpowiedzialności za ewentualne nieprawidłowości powstałe w związku i przy prowadzeniu działalności gospodarczej;
2. art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - poprzez błędne przyjęcie, że ubezpieczona nie podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu i dobrowolnemu w okresie od 1 listopada 2014 r. do 28 lutego 2015 r.; od 1 grudnia 2015 r. do dnia 4 lipca 2016 r.; od dnia 4 lipca 2017 r. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej;

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wobec konieczności ustalenia jednolitej wykładni art. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez wskazanie, jakie przesłanki definiują prowadzenie działalności gospodarczej.

W jej opinii konieczność wniesienia niniejszej skargi kasacyjnej wynika z rozbieżności w orzecznictwie w zakresie ustalenia przesłanek, wskazanych w art. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców. W związku z tym należy dokonać wykładni przesłanek, przemawiających za możliwością przyjęcia, iż dana osoba prowadzi działalność gospodarczą. Jak wynika z dotychczasowego orzecznictwa, wymagane jest spełnienie łącznie następujących przesłanek: ciągłość, zarobkowość i zorganizowanie, a także udzielenie odpowiedzi na pytanie czy przekazywanie działalności gospodarczej innej osobie może odbywać się etapowo, w sposób najmniej uciążliwy dla dotychczasowych klientów działalności, która jest wygaszana, a także na ile swoboda prowadzenia własnej działalności gospodarczej pozwala na kształtowanie stosunków z kontrahentami - czy czynności muszą być wykonywane stacjonarnie, czy też może odbywać się to w sposób zdalny, lub za pośrednictwem komunikacji elektronicznej.

Jak wynika z orzecznictwa, stwierdzenie, że w danym wypadku mamy do czynienia z działalnością gospodarczą wymaga ustalenia kumulatywnego spełnienia kilku przesłanek, gdyż działalność taka charakteryzuje się specyficznymi właściwościami. Chodzi o takie elementy, jak jej profesjonalny charakter, podporządkowanie regułom opłacalności i zysku lub zasadzie racjonalnego gospodarowania, działanie na własny rachunek, powtarzalność działań oraz uczestnictwo w obrocie gospodarczym (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 11 maja 2005 r., III CZP 11/05 LEX 148429).

W niniejszej sprawie, w szczególności pojawiło się zagadnienie, czy korzystanie z pomocy pełnomocnika przy wykonywaniu poszczególnych czynności może świadczyć o ciągłości prowadzenia działalności gospodarczej, bowiem zarzuca się iż w okresach gdy ubezpieczona pozostawała na zwolnieniu lekarskim i nie mogła świadczyć pracy, czynności w jej imieniu na podstawie umowy wykonywała matka H. B.. Świadczy to o zapewnieniu ciągłości prowadzonej działalności, jak również o jej zorganizowaniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wypada także przypomnieć, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa rodzi po stronie skarżącego obowiązek określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącej nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Sąd Najwyższy stwierdza przede wszystkim, że w jego orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że o działalności gospodarczej jako stanowiącej tytuł do podlegania ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych można mówić wtedy, gdy są spełnione kumulatywnie wszystkie przesłanki wymienione w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (w obecnym stanie prawnym chodzi o art. 3 Prawa przedsiębiorców), tj. zarobkowy charakter prowadzonej działalności, jej zorganizowany charakter i ciągłość wykonywania (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127 czy z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404 i powołane tam orzeczenia). Przesłanka

zarobkowego charakteru działalności zostaje przy tym spełniona wówczas, gdy jej prowadzenie przynosi rzeczywisty zysk, a także wtedy, gdy mimo jego nieosiągnięcia, przedsiębiorca nastawiony był na uzyskanie dochodu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15; z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, oraz z dnia 15 marca 2018 r., III UK 47/17, LEX nr 2497578).

Przy czym, jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 września 2020 r., II UK 353/18 (LEX nr 3106218), cechą działalności gospodarczej jest prowadzenie jej dla zysku, który powinien wystarczyć na koszty działalności, utrzymanie przedsiębiorcy i dalszy rozwój. Ubezpieczenie społeczne nie jest natomiast celem głównym działalności gospodarczej. Swoboda działalności gospodarczej nie jest równoznaczna z jej dowolnością, gdyż działalność ta podlega regulacji, co oznacza, że nie wystarcza subiektywne przekonanie i własna kwalifikacja kształtowanej sytuacji jako działalności gospodarczej. Jako tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym działalność gospodarcza podlega kontroli organu rentowego. Zorganizowanie działalności gospodarczej w płaszczyźnie materialnej odbywa się przykładowo przez: zapewnienie kapitału, lokalu, środków biurowych, maszyn, sprzętu, technologii, zatrudnienie pracowników, przedsięwzięcie działań o charakterze marketingowym (informacja, reklama) oraz przez podejmowanie działań zmierzających do uzyskania i utrzymania wymaganych kwalifikacji niezbędnych ze względu na rodzaj wykonywanej działalności (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 2016 r., I UK 65/15, LEX nr 2118451 i z dnia 16 lutego 2016 r., I UK 77/15, LEX nr 2000382). Z kolei ciągłość działalności gospodarczej ma dwa aspekty. Pierwszy to powtarzalność czynności, tak aby odróżnić prowadzoną działalność gospodarczą od jednostkowej umowy o dzieło lub zlecenia albo umowy o świadczenie usług, które same w sobie nie stanowią lub nie składają się jeszcze na działalność gospodarczą. Przejawem działalności gospodarczej nie są działania o charakterze sporadycznym, doraźnym, okazjonalnym lub incydentalnym. Drugi aspekt, wynikający zresztą z pierwszego, to zamiar niekrótkiego prowadzenia działalności gospodarczej. Oba aspekty zależą od zachowania osoby podejmującej działalność gospodarczą (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2014 r., I UK 235/13, LEX nr 1444493; z dnia 21 września 2017 r., I UK 366/16, OSNP 2018 nr 7, poz. 98; z dnia 18 grudnia 2018 r.,

II UK 413/17, LEX nr 2609126). Ocena, czy w okolicznościach konkretnej sprawy działalność gospodarcza rzeczywiście jest wykonywana należy do sfery ustaleń faktycznych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 240/09, LEX nr 585723; z dnia 10 maja 2017 r., I UK 184/16, LEX nr 2305920; z dnia 5 października 2017 r., I UK 395/16, LEX nr 2400313). O tym, czy ubezpieczony podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, a w konsekwencji tego mógł zgłosić się także do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, przesądza zatem ustalenie, że faktycznie prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą odpowiadającą wyżej wymienionym cechom. Chodzi więc o rzeczywiste podjęcie i prowadzenie działalności zarobkowej, wykonywanej w sposób zorganizowany i ciągły (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 września 2007 r., III UK 35/07, LEX nr 483284; z dnia 18 lutego 2009 r., II UK 207/08, LEX nr 736738; z dnia 19 lutego 2009 r., II UK 215/08, LEX nr 736739; z dnia 19 lutego 2010 r., II UK 186/09, LEX nr 590235; z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 240/09, LEX nr 585723; z dnia 18 listopada 2011 r., I UK 156/11, LEX nr 1102533; z dnia 25 stycznia 2017 r., II UK 621/15, LEX nr 2248732). Sąd Najwyższy przyjmuje ponadto, że prowadzenie działalności gospodarczej o tyle stanowi tytuł podlegania ubezpieczeniom, o ile faktycznie ubezpieczony działalność tę wykonuje (por. wyrok z dnia 5 października 2017 r., I UK 395/16, LEX nr 2400313 z glosą K. Stepnickiej, LEX/el 2018), choć stopień natężenia jego aktywności może być różny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404).

Skarżąca wskazuje na potrzebę wykładni przesłanek wskazanych w art. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców ze względu na rozbieżność w orzecznictwie, ale jednocześnie w żaden sposób nie wyjaśnia, na czym ta rozbieżność miałaby polegać.

Sąd Najwyższy zauważa równocześnie, że Sąd drugiej instancji w pełni respektował kierunek wykładni powołanych w ocenianym wniosku przepisów prawa materialnego w sposób zgodny z ich wykładnią utrwaloną w obszernym orzecznictwie Sądu Najwyższego, przyjmując go za podstawę oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, z którego jednoznacznie wynikało, że skarżąca w istocie nie prowadziła w spornym okresie działalności gospodarczej

mającej cechę ciągłości i podejmowanej w celu zarobkowym. Działalność ubezpieczonej nie spełniała definicji działalności gospodarczej wykonywanej na własny rachunek. Jeśli świadczyła pracę, to czyniła to na ryzyko i odpowiedzialność swojej matki w ramach istniejącego stosunku pracy, zaś nie wykonywała działalności samodzielnie, chociażby z tego powodu, że nie miała wystarczającej kierunkowej wiedzy. Tym samym, działalność gospodarcza z całą pewnością nie stanowiła dla ubezpieczonej tytułu do ubezpieczeń w tym czasie, gdyż skarżąca takowej nie wykonywała w swoim imieniu i na własne ryzyko. Sąd nie znalazł na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego celu w założeniu działalności gospodarczej przez ubezpieczoną innego aniżeli zamiar korzystania z wysokich świadczeń z ubezpieczenia społecznego, skoro działalność była prowadzona jednocześnie z zawartą umową o pracę.

Tak realizowana aktywność zarobkowa nie spełniała zatem kryterium kwalifikacyjnego pozarolniczej działalności gospodarczej z art. 3 ustawy Prawo Przedsiębiorców, jaką jest prowadzenie owej działalności na własny rachunek i ryzyko gospodarcze i nie stanowiła tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Wskazać należy, że uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi polemikę z dokonanymi przez Sąd Apelacyjny ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów.

Tymczasem zauważyć należy, że skoro w myśl art. 398⁹ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, polemika skarżącej z oceną dowodów dokonaną przez Sąd Apelacyjny, prowadząca do zakwestionowania ustalonego przez ten sąd stanu faktyczny sprawy nie uzasadnia, w świetle art. 398 § 1 pkt 2 k.p.c., przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Przyjmując za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2021 r., II USKP 21/21 (LEX nr 3119631) należy dostrzec, że w judykaturze utrwała się w ostatnim czasie pogląd, zgodnie z którym zarejestrowanie działalności gospodarczej i towarzyszące temu zadeklarowanie nieznajdującej pokrycia w przewidywanych zyskach wysokiej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia

społeczne, a przy tym ze świadomością istnienia przeszkód do prowadzenia tej działalności (np. spodziewane w nieodległym czasie urodzenie dziecka i związana z tym planowana przerwa w prowadzeniu działalności) może wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej o charakterze ciągłym, lecz włączenia się do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127 i z dnia 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126). W konsekwencji przyjmuje się, że ktoś, kto prowadzi działalność gospodarczą tylko po to, aby uzyskać świadczenia z ubezpieczenia społecznego, w istocie stwarza pozory tej działalności, bowiem nie zmierza do pozyskania zarobku z działalności, co wypacza sens ustawy tej instytucji prawa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[a.ł.]